

НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ, ПОВІДОМЛЕННЯ, ТЕЗИСНЕ КОНСПЕКТУВАННЯ, АБО ПІДГОТОВКА ДО НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ВСЬОГО ЖИТТЯ

Слово “реферат” у перекладі з латинської означає “доповідати”, “повідомляти”. Це стислий виклад змісту одного або кількох документів та літератури з певної теми. Реферат є одним із перших видів науково-навчальних робіт, які виконують студенти у вузі*. Він демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати важливу наукову інформацію. Реферат може містити аналіз і критику відповідних наукових теорій. У ньому необхідно не лише висвітлити відповідну наукову інформацію, а й показати своє ставлення до неї.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом документів, кількістю інформації, її науковою цінністю і практичним значенням. Кількість аркушів коливається від 15 до 25 сторінок стандарту А-4 друкованого тексту.

Основні вимоги до реферату:

- відповідність змісту реферату темі, зазначеній у заголовку;
- повнота відображення змісту статті чи кількох праць за темою;
- відповідність основних тез і положень, виділених реферуємим, змістові статті;
- визначення методики, яку автор обраної для реферування статті використовує, щоб розв’язати проблему;
- відповідність висновків автора поставленим завданням (чи досягнуто мети дослідження).

Етапи реферування

Перший етап – добір та опрацювання наукової літератури. Частково цю літературу наведено в робочій програмі. Студент за допомогою викладача та консультанта відділу каталогів бібліотеки веде пошук необхідних джерел та наукових видань. Не варто брати до уваги популярні або застарілі видання.

* Див. докладно: Тригуб П.М. Реферати, курсові, кваліфікаційні, дипломні та магістерські роботи: Методичні рекомендації. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – Вип. 55. – 40 с.; Шитюк М.М. Реферат з історії української і зарубіжної культури. – К.: Гілея, 1996. – 30 с.

Другий етап – аналітичний. Ознайомившись на основі підбраної літератури зі змістом проблеми, студент складає план реферату, узгоджує його зміст з викладачем і тільки після цього починає працювати над текстом.

Приблизна структура реферату може бути такою:

ВСТУП.

РОЗДІЛ 1. Історія й теорія питання.

РОЗДІЛ 2. Сутність питання.

РОЗДІЛ 3. Продовження викладу змісту.

ВИСНОВКИ.

ДОДАТКИ (якщо є).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Третій етап – синтезуючий. На цьому етапі потрібно зосередитися на викладі суті проблеми відповідно до плану. Навести чітку аргументацію. Слід уникати зайвих фраз (“Словам повинно бути тісно, а думкам простору”).

Довідково-інформаційний апарат подається повно з часу першого ознайомлення з літературою, із зазначенням автора, назви праці, назви періодичного видання або наукового збірника, де міститься стаття, номер або том; місце видання (не для періодичних видань); рік та відповідні сторінки.

У вступі відзначаються: актуальність теми, її особливості, значущість щодо соціальних потреб суспільства та розвитку культури України (практичне значення), ступінь висвітлення у спеціальній літературі.

У розділі 1 розкривається історія й теорія питання, подається біографічний портрет тощо.

У розділі 2 висвітлюється суть питання.

Якщо проблема виявилась дискусійною, слід розкрити сутність дискусії, висловити й обґрунтувати своє бачення проблеми.

Виклад матеріалу повинен бути стислим, відповідати науковому стилю.

Необхідною умовою наукової роботи та наукової етики є посилання на джерела та літературу. Будь-яка наукова робота – це вміле поєднання “свого” і “чужого”. Посилання на джерела робляться рідко. Дозволяється елімінувати цифровий, фактичний матеріал. У такому разі лапки не ставляться, лише позначається в квадратних дужках номер посилання [1]. Цей номер може бути як у середині речення, так і в кінці. Якщо наводиться дослівна цитата, вона береться в лапки з позначкою посилання, наприклад [2]. У рефераті бажано подавати посилання в кінці кожної сторінки відповідно до вимог бібліографічних посилань (див. далі підпункт “Бібліографічне оформлення самостійних

робіт”). Їх наводять у нижній частині сторінки, відокремлюючи до половини її горизонтальною лінією. Кожне рядкове посилання нумерується в тій послідовності, у якій подаються цитати чи посилання в тексті.

При цитуванні підряд одного й того самого твору (документа) у підрядкових примітках назву твору не повторюють, а заміняють словами “Там саме”.

Особлива увага приділяється висновкам. Основою для них є фактичний матеріал. У висновках подаються узагальнені судження, ідеї, думки, оцінки, пропозиції.

Завершує роботу загальний список використаної літератури та додатки (якщо є). Список літератури реферату складає не менше 7-15 найменувань, переважно останніх 5-15 років.

Основні вимоги до оформлення реферату:

- 1) 1-й аркуш – титульний (зразок додається).
- 2) 2-й аркуш – зміст реферату із зазначенням нумерації аркушів.
- 3) Нумерація починається з другого аркуша (цифра 2 та всі наступні позначаються тільки у верхньому правому кутку. На титульній сторінці цифра 1 не ставиться).
- 4) Список використаної літератури складається в алфавітному порядку із обов’язковим зазначенням загальної кількості сторінок видання. При відсутності посторінкових посилань список формується поступово по мірі посилань.
- 5) Реферат може бути рукописним. Друкування здійснюється на комп’ютері чи друкарській машинці і повинно відповідати наступним вимогам – шрифт “Times New Roman”; кегль – 14; поля: зверху і знизу – 2 см, зліва – 3 см, справа – 1 см, міжрядковий інтервал – 1,5.

Реферат рецензується і оцінюється. Критеріями оцінки реферату є:

- відповідність змісту реферату і структурного викладу зазначеній темі та плану;
- рівень підбору джерельної бази;
- ступінь та логічність розкриття теми;
- наявність вступу і обґрунтованих висновків;
- новизна підходу до дослідження проблеми;
- зв’язок з сучасністю;
- володіння науковою мовою;
- правильне оформлення тексту.

Після того, як реферат написаний, узгоджений з викладачем і доопрацьований відповідно до зауважень, студент допускається до публічного захисту роботи перед студентами своєї групи, курсу.

Зразок оформлення титульної сторінки реферату

Міністерство культури і туризму України
Миколаївський філіал
Київського національного університету культури і мистецтв

**Кафедра соціально-
гуманітарних дисциплін
Навчальна дисципліна –
історія української культури**

РЕФЕРАТ НА ТЕМУ:

**“Києво-Могилянська академія – головний осередок науки
в Україні у другій половині XVII – XVIII ст.”**

студентки I курсу
факультету менеджменту
і бізнесу
групи – КДД
Писаревої К.О.

Консультант –
К.І.Н., доцент Пронь Т.М.

Миколаїв – 2007

ПОВІДОМЛЕННЯ (доповідь) – це робота, у якій викладаються певні питання, подаються висновки, пропозиції. Призначена для усного (публічного) читання та обговорення.

Структура тексту практично аналогічна реферату й може складатися зі вступу, основної та підсумкової частин.

Специфіка усного виступу накладає суттєвий відбиток на зміст і форму повідомлення. Доповідач має брати до уваги попередні виступи з теми свого повідомлення. Доцільно так побудувати структуру тексту, щоб залучити аудиторію до полеміки, зацікавити її.

Обсяг повідомлення – 4-6 сторінок.

Тези – це стислі, лаконічно сформувані основні положення.

ТЕЗИСНЕ КОНСПЕКТУВАННЯ (складання опорного конспекту лекції, виступу, монографії, наукової статті тощо) – важливий навчальний вид роботи. На відміну від конспекту в тезах відсутні деталі, пояснення, ілюстрації. По суті, тези – це розгорнуті висновки теми, які студенти формулюють у процесі слухання і читання. Важливо навчитися вибирати й записувати головне та одночасно осмислювати записане. При самостійному читанні ступінь усвідомлення інформації значно ґрунтовніший. Залежно від того, наскільки поширено подано тези, їх поділяють на: – основні; – прості; – складні.

Тези можуть бути цитатними, вільними (формулювання того, хто виконує тези), комбінованими (цитати і власні формулювання).

Кожна теза починається з нового рядка. Вона містить самостійну думку, що висловлюється в одному або кількох реченнях. Виклад суті питання здійснюється без наведення конкретних прикладів.

Етапи складання тез:

1. Свідоме ознайомлення з текстом.
2. Поділ тексту на змістові частини.
3. Осмислення кожного уривка, виділення в ньому найсуттєвіших положень.
4. Формулювання власними словами або цитатою основних тезово визначених частин.

Створюючи складні тези, потрібно виписувати також побіжні думки таким чином, щоб вони роз'яснювали, аргументували основні. Запам'ятовування при складанні тез навчального матеріалу значно ефективніше.

Пропонований варіант:

Тема: Культура населення античних держав Північного Причорномор'я.

1. Античні міста-держави виникли в ході грецької колонізації на Північному березі Чорного моря у VI-V ст. до н.е. (Пантікапей, Феодосія, Ольвія, Тіра, Борисфеніда, Херсонес, Боспор та ін.), існували до III-IV ст. н.е.
2. Ольвія – найбільше грецьке місто-колонія на узбережжі Чорного моря.
3. Антична колонізація принесла в Північне Причорномор'я прогресивні досягнення грецької цивілізації. Античні традиції увійшли складовою частиною до культури місцевих племен.
4. В античні часи розпочався відлік писемної історії на території сучасної України.
5. Південь України за античних часів був залучений до сфери економічного, політичного, культурного життя найрозвиненіших країн Східного Середземномор'я.

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ САМОСТІЙНИХ РОБІТ

Кожна наукова праця – монографія, наукова стаття, дисертація або студентський реферат, курсова, дипломна, кваліфікаційна робота – в обов'язковому порядку мають супроводжуватися бібліографічними списками використаних джерел і літератури.

У списках літератури подається спрощений бібліографічний опис, який відрізняється від опису в каталогах бібліотек.

Кожен бібліографічний опис починається з абзаца, а всі елементи опису подаються у вигляді суцільного тексту.

Слід знати, що знаки, які розподіляють елементи опису, умовні. Назви книг, періодичних видань, а також видавництва в лапки не беруться. Для позначення номерів томів, випусків, частин римські цифри замінюються арабськими. У назві не допускаються будь-які скорочення.

Заголовок опису – це ім'я індивідуального автора.

Основну назву твору наводять у тій формі, у якій її подано в книзі на титульній сторінці, а не на обкладинці, бо часто на обкладинці подають скорочену назву.

Відомості, що стосуються назви, містять слова й фрази, які безпосередньо пов'язані з назвою книги і залежать від неї.

Відомості про відповідальність – цей елемент опису містить інформацію про осіб, організації та установи, які зробили внесок у створення книги й підготовку її до публікації. Це можуть бути перекладачі, наукові редактори, рецензенти тощо, їхні прізвища виділяють знаком / (коса риска). Таких відомостей може бути кілька, і вони виділяються знаком ; (крапка з комою).

Місце видання наводять у називному відмінку. В Україні прийнятими скороченнями для назв міст є К. (Київ), Х. (Харків), Л. (Львів), а також М. (Москва), СПб. (Санкт-Петербург). Усі інші, у тому числі іноземні, назви міст пишуть повністю.

Назва видавництва подається без лапок. Перед нею ставлять знак “:” (двокрапка). У назві видавництва можна застосувати скорочення, наприклад: Наук. думка; Вища шк. Дата (рік) видання визначається за титульною сторінкою, а коли її неможливо встановити, то пишуть у квадратних дужках [Б.р.].

Обсяг видання – це кількість сторінок у книзі. Якщо є нумеровані сторінки (вклейки) з ілюстраціями, то їх кількість зазначають у квадратних дужках через кому. Наприклад, 250 с., [15] с. іл.

Приклади бібліографічного опису окремих видів документів

I. Опис книг під заголовком індивідуального автора

Книга одного автора:

1. Попович М.В. Нарис історії культури України. – 2-ге вид., випр. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с. іл.

Книга двох авторів:

2. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – 264 с.

Книга трьох авторів:

3. Кривавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. посібник: У 3 ч. / Передмова проф. В.Скотного. – Львів: Світ, 2003. – Ч. I. – 256 с. [16] с. іл.

II. Опис книг за назвою

Книга чотирьох авторів:

4. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В.А.Греченко, І.В.Чорний, В.А.Кушнерук, В.А.Режко. – К.: Літера ЛТД, 2002. – 464 с.

Книга без зазначення автора:

5. Історія Русів / За ред. І.Драча. – К.: Рад. письменник, 1991. – 318 с.

Книга п'яти і більше авторів:

6. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. вид. / За заг. ред. А.В.Яртіся, С.М.Фендрика, С.А.Черепанової – Львів: Світ, 1994. – 496 с.

Збірники матеріалів наукових конференцій:

7. III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців (29-30 жовтня 2003 року): Матеріали та документи. – К.: ВЦ “Академія”, 2004. – 160 с.

III. Опис багатотомних видань

Видання в цілому:

8. Словар української мови / Збір. ред. журн. "Київ. старовина"; Упоряд. з дод. влас. матер. Б.Грінченко. – Репринтне видання: У 4 т. – К.: Вид АН УРСР, 1958-1959.

Окремий том багатотомного видання:

9. Історія української культури: У 5-ти томах. – Українська культура XIII – першої половини XVII ст. – К.: Наук. думка, 2001. – Т. 2 – 847 с.

IV. Бібліографічний опис складової частини документа

Опис розділу з книги:

10. Релігія в контексті національного відродження України / А.М.Колодний, Л.О.Пилипович // Релігійна духовність українців: ви-яви, постаті, стан. – К.: Основи, 1996. – С. 167-182.

Опис статей з енциклопедій:

11. Верменич Я. Чубинський Павло Платонович // Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – С. 897.

12. Розселення українців у Західних державах, країнах СНД та Балтії // Міграційні процеси у сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: Енциклопедія. – К.: Довіра, 1998. – С. 864-867.

Опис статей з наукових збірників:

13. Бачинський Д. Діяльність інтелігенції щодо поширення української мови і культури в 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Збірник статей. – К.: Ін-т. іст. України НАН України, 2005. – Вип. 9. – 505 с.

14. Тригуб П.М. Коломак – селище старовинне, козацьке: події кінця XVII-XVIII ст. // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 62. Вип. 49. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2006. – С. 97-102.

Опис тез доповідей:

15. Кравчинська О.В. Місце наукової спадщини Д.І.Багалія в розвитку „Науки про культуру” // Д.І. Багалій про стан та шляхи розвитку української культури: Програма і матеріали VII Багаліївських читань. 7 листопада 2006 року. – Харків: Вид-во НУА, 2006. С. – 73-74.

16. Шкулепова Є.А. Система народної освіти України в ХІХ ст. – на початку ХХ ст. // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 358-359.

Опис статей із журналів:

17. Травкіна О.І. Чернігівський колегіум (до 300-річчя заснування) // Укр. літ. журн., – 2000. – №5. – 68-77.

18. Кудевич В. Сучасні храми у міському середовищі // Українська культура, 2001. – №7. – С. 32-33.

Опис статей газет:

19. Барна В. Опільська писанка: посаг на всі часи // Голос України. – 1992. – 11 вересня.

20. Універсал національної єдності // Зеркало недели. – 2006. – 29 июля.

21. Южная правда. – 2007. – 15 января (якщо коротка замітка без назви).

V. Бібліографічний опис дисертацій та авторефератів

22. Горбаченко Т.Г. Вплив християнства на становлення писемної культури Русі-України: філософсько-релігієзнавчий аналіз: Дис. д-ра філос. наук: 09.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 450 с.

23. Федорчук О.О. Православ'я в становленні культури Півдня України (кінець XVIII – початок XX століття): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Донецьк. нац. ун.-т. – Донецьк, 2005. – 18 с.

VI. Бібліографічний опис архівних джерел

У бібліографічному описі архівних джерел необхідно послідовно зазначати назви матеріалу, архіву, номери фонду, опису, справи та аркуша. При повторному згадуванні архіву можна подавати його скорочену назву, наприклад: Державний архів Миколаївської області – ДАМО.

24. Звіт Миколаївського культурно-освітнього училища про стан навчальної роботи за 1955-1956 рр. Державний архів Миколаївської області (Далі – ДАМО). – Ф.Р-3160. – Оп. 7. – Спр. 12. – Арк. 1-22.

25. ДАМО. – Ф.Р-3160. – Оп. 9. – Спр. 11. – Арк. 17.

VII. Бібліографічний опис сторінок всесвітньої мережі Internet

26. Митрополит Макарий. История Русской церкви („Єпархія Херсонская“) // <http://www.imagister.msk.ru/library/histori/makari.htm>. – 1990. – 320 с.